Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
Ημερήσια Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα
Κυριακή 15 Ιούνιος 2014

Θεσμική αναξιοπιστία

Του **ΔΙΟΜΗΔΗ ΣΠΙΝΕΛΛΗ***

Ευτυχώς, ζούμε σε μια χώρα με θεσμούς αντίστοιχους των πιο προηγμένων χωρών στον κόσμο. Δυστυχώς όμως, ζούμε σε μια χώρα όπου η αξιοπιστία των θεσμών βρίσκεται σε τριτοκοσμικά επίπεδα. (Ο χαρακτηρισμός αυτός αδικεί ορισμένες αναπτυσσόμενες χώρες που σε συγκεκριμένους δείκτες κατατάσσονται σε καλύτερες θέσεις από την Ελλάδα.) Να μερικά παραδείγματα θεσμών και πώς αυτοί δεν λειτουργούν στην Ελλάδα.

Ενώ έχουμε Σύνταγμα, αυτό αναθεωρήθηκε πρόχειρα το 1986, το 2001 και το 2008. Ενώ έχουμε δημοκρατία, κρίσιμοι νόμοι εφαρμόζονται ως πράξεις νομοθετικού περιεχομένου χωρίς να περάσουν από τη Βουλή, και λίγες μόνο διατάξεις αναρτώνται για διαβούλευση στον ιστότοπο OpenGov. Ενώ έχουμε κράτος δικαίου, δικαστικές υποθέσεις παίρνουν πάνω από δέκα χρόνια για να τελεσιδικήσουν. Ενώ έχουμε υπογράψει συνθήκες για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του περιβάλλοντος, τα ανθρώπινα δικαιώματα καταπατώνται βάναυσα στις υπερφορτωμένες φυλακές μας και το περιβάλλον μας καταστρέφεται από τις χωματερές και την αυθαίρετη δόμηση. Εχουμε το Ελεγκτικό Συνέδριο και την Τράπεζα της Ελλάδος, αλλά το κράτος και οι τράπεζές μας έφτασαν αμέριμνα στο χείλος της χρεοκοπίας. Εχουμε ανεξάρτητες ρυθμιστικές αρχές και έτσι, για παράδειγμα, τα χρήματα που πληρώνονται από τον κρατικό προϋπολογισμό σε κάθε δημόσιο υπάλληλο δεν είναι διαθέσιμα, επειδή η αρμόδια Αρχή θεωρεί τα δημόσια αυτά δεδομένα «προσωπικά». Φορολογούμαστε για δωρεάν δημόσια παιδεία, ενώ παράλληλα ξοδεύουμε δισεκατομμύρια κάθε χρόνο σε φροντιστήρια και δεκάδες χιλιάδες Ελληνόπουλα σπουδάζουν στο εξωτερικό. Πληρώνουμε αδρά για ένα Εθνικό Σύστημα Υγείας στις υπηρεσίες του οποίου δεν έχουν πρόσβαση οι άνεργοι. Θεσπίσαμε ανεξάρτητη Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων, αλλά ο προϊστάμενός της, που για πρώτη φορά στην ιστορία της χώρας έπιασε τους στόχους των εσόδων, εμφανίζεται να παραιτήθηκε στην αρχή της πενταετούς θητείας του, επειδή εφάρμοζε τους (αλλοπρόσαλλους) νόμους που είχε ψηφίσει η Βουλή. Αποκτήσαμε Εθνικό Συντονιστή για την καταπολέμηση της διαφθοράς, αλλά, αν και είμαστε στις χειρότερες θέσεις της διεθνούς κατάταξης, αυτός διαμαρτύρεται ότι δεν του παρέχονται οι πόροι για την καταπολέμησή της.

Ποιό οφείλεται αυτή η απογοητευτική κατάσταση, και τι μπορούμε να κάνουμε για να την βελτιώσουμε; Οι λόγοι συμπυκνώνονται σε τρεις λέξεις: αδιαφορία, αναξιοκρατία, αντιδράσεις.

Ξεκινώ με την αδιαφορία. Οι θεσμοί είναι η βάση μιας σύγχρονης οργανωμένης κοινωνίας. Ομως οι πολιτικοί, τα μέσα ενημέρωσης, και εμείς οι πολίτες, αντί να ασχολούμαστε καθημερινά, οργανωμένα και με πείσμα για να βελτιώσουμε την εφαρμογή τους, ασχολούμαστε με τα δευτερεύοντα. Ετσι, για παράδειγμα, αντί να επικεντρωθούμε σε δράσεις που θα βελτιώσουν την κάκιστη κατάσταση της παιδείας μας, κοιτάζουμε τα θέματα των πανελλήνιων εξετάσεων. Παράλληλα, πολλοί βάζουμε το πετραδάκι μας στη γενικευμένη ανομία λ.χ. με παραβιάσεις του ΚΟΚ ή κάπνισμα σε δημόσιους χώρους. Δυστυχώς, επιδεικτικές πρωτιές σ' αυτά εμφανίζουν και δημοφιλείς πολιτικοί μας που ορκίστηκαν να υπακούουν στο Σύνταγμα και τους νόμους.

Η αναξιοκρατία στην επιλογή και ανταμοιβή αυτών που υπηρετούν τους θεσμούς είναι ο δεύτερος πυλώνας του προβλήματος. Οταν οι προϊστάμενοι δεν προάγονται και δεν επιλέγονται αξιοκρατικά από ανοικτές προσκλήσεις, αλλά διορίζονται με κομματικά και τοπικιστικά κριτήρια, όταν υπουργοί που συγκρούστηκαν με συμφέροντα αντικαθίστανται από λαϊκιστές, όταν οι αμοιβές αυτών που υπηρετούν σε θέσεις ευθύνης ή παράγουν αξιοσημείωτο έργο έχουν συμπιεστεί σε εξευτελιστικά επίπεδα, όταν εκλέγονται τηλεοπτικοί μαϊντανοί αντί αυτών που παράγουν έργο, είναι αναμενόμενο οι θεσμοί να υφίστανται μόνο κατ' όνομα. Μάλιστα, η αναξιοκρατία οδηγεί σε έναν φαύλο κύκλο, όπου και όταν υπάρχουν ευκαιρίες οι άξιοι αδιαφορούν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η θέση του προέδρου του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης, η οποία πρόσφατα χρειάστηκε να προκηρυχθεί στο OpenGov για δεύτερη φορά από την αρχή του χρόνου.

Ενώ έχουμε κράτος δικαίου, δικαστικές υποθέσεις παίρνουν πάνω από δέκα χρόνια για να τελεσιδικήσουν.

Ο τρίτος και σημαντικότερος λόγος της καταρράκωσης των θεσμών μας είναι οι αντιδράσεις. Αντιδράσεις πολιτικών που όταν δουλεύουν οι θεσμοί αυτοί δεν μπορούν να κάνουν τα ρουσφέτια τους, αντιδράσεις πολιτών που δεν αντιλαμβάνονται ότι ο θεσμός που καταπατούν σήμερα είναι αυτός που θα τους προστατεύσει αύριο, αντιδράσεις οργανωμένων συμφερόντων που έχουν βολευτεί και κερδίζουν σε βάρος όλων μας κινούμενα εξωθεσμικά.

Κάτι που ίσως δεν είναι προφανές είναι ότι από την αναξιοπιστία των θεσμών βλάπτονται οι πιο αδύναμοι. Αυτοί με τη λιγότερη μόρφωση, τα λιγότερα χρήματα, τις λιγότερες γνωριμίες, είναι αυτοί που βασίζονται για να τα βγάλουν πέρα σε ένα κράτος όπου λειτουργούν οι θεσμοί. Για τον λόγο αυτό είναι ηθικό χρέος των πολιτικών μας, αντί να σαμποτάρουν τους θεσμούς, να τους υπηρετούν παραδειγματικά και, σε κάθε ευκαιρία, να εξηγούν στους πολίτες τη σημασία τους. Εμείς όλοι πάλι, οφείλουμε να σεβόμαστε με ευλάβεια τους θεσμούς, να απαιτούμε διαρκώς την αποτελεσματική εφαρμογή τους και να ψηφίζουμε τους πολιτικούς που θα κάνουν το ίδιο.

* Ο κ. Διομήδης Σπινέλλης είναι καθηγητής στο Τμήμα Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών.

ENIMEROSI
www.apo.gr
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, Διεύθυνση: Εθνάρχου Μακαρίου Και Δημητ.Φαληρέως 2
τηλ: 2104808000, email: kathimerini@kathimerini.gr, σελ: 21, επιφάνεια: 53376